

גיוס "בין הזמנים" לחרדים

21.03.2024 | וינברג מ' דוד written by

המצב הביטחוני הלאומי של ישראל קיבל תפנית חדה לרעה, ובעשור הקרוב יהיה צורך בלפחות עוד 7,000 חיילים קרביים מדי שנה. אולם לא משנה מה יקבע בית המשפט העליון או מה תחוקק הכנסת ¹ לא ניתן יהיה לגייס את החרדים בניגוד לרצונם.

ברור לכול שהקהילה החרדית בישראל, החזקה מבחינה פוליטית והצומחת במהירות, לא תוכל עוד להימנע כליל משירות צבאי ו/או לאומי. אף על פי כן מנהיגים חרדים אינם מתכוונים לוותר על המבנה הקהילתי הנוקשה שלהם, של לימוד תורה במשורה מלאה ולאורך כל החיים.

במהלך שלושים השנים האחרונות, כל סוג של פתרון למשבר האידאולוגי והחברתי העמוק כבר נוסה ² ונכשל. החל מתמיכה ממשלתית מסיבית בשילוב החרדים בהשכלה הגבוהה ובכוח העבודה כדרך להביא לשירות צבאי בסופו של דבר, ועד לביטול של כמעט כל תמיכה ממשלתית במוסדות חרדיים. משכנוע ועד כפייה. ממקלות ועד גזרים.

היו לנו מתווה ועדת טל ואסטרטגיית ועדת שקד (שתיהן נקבעו בחוק), תוכנית פלסנר, תוכנית פרי ותוכנית שטרן, שהתבססו על ועדות נבונות שדנו במשך שנים ופרסמו חזונות לפתרון הסוגיה.

אולם הניסיונות המרשימים האלו בהנדסה חברתית ובפשרה נבלמו על ידי שופטים ופוליטיקאים חסרי סבלנות, או שזכו מלכתחילה להתעלמות מצד מנהיגים חרדים קשי עורף. הם נכשלו משום שאינטרסים צרים וקצרי טווח גברו על חשיבה ארוכת טווח ועל כל תחושה של אחדות לאומית.

היה ניסיון גם לדיאלוג פנים-דתי בין מנהיגות ציונית-דתית (המעודדת שירות צבאי ולאומי) לבין מנהיגות רבנית-חרדית (שנמנעת ואף נלחמת נגד הרעיון) ³ אך ללא הועיל.

מהעבר האחד ניצבים רבנים המצטטים בלמדנות טקסטים דתיים מובהקים על החשיבות של שילוב שירות לאומי עם לימוד תורה (ובאותו כיוון, שילוב עבודה עם לימוד תורה), ואילו מהעבר השני ניצבים רבנים המפריכים את עמדתם באמצעות טקסטים המוכיחים את הערך העליון של לימוד תורה בלבד, ואת החשיבות של שמירת מרחק מהחברה החילונית ומהמדינה הציונית.

גם בימים אלה, כאשר צעירים מרשימים בני הציונות הדתית מקריבים את חייהם בשדה הקרב במספרים ובפרופורציות שלא נראו כמותם, וסיפורי הגבורה מעוררי ההשראה, המייסרים וההרואיים שלהם מרעידים את הלבבות גם של חרדים בקהילות המסוגרות ביותר ⁴ המנהיגות החרדית אינה זזה מעמדתה.

"אנחנו, החרדים, נעזוב את מדינת ישראל ונעבור לחו"ל אם מישהו יעז לנסות לגייס אותנו לצבא", איים לפני שבוע הרב הראשי הספרדי יצחק יוסף.

(כדאי לאלץ את הרב יוסף לצפות בסרטון היוטיוב שצולם בתגובה לדבריו המקוממים מאת ראש הישיבה התל אביבית הרב תמיר גרנות, שבנו, תלמיד הישיבה אמיתי, נהרג לאחרונה על גבול לבנון).

לדעתי, רוב הישראלים אינם מעוניינים שחרדים יברחו מישראל, ואני מאמין שרוב החרדים גם לא יעשו זאת, בשום מצב. פעולה לבניית מדינת ישראל חזקה וטובה היא עדיין מטרה לאומית משותפת.

ועדיין, אין על הפרק פתרונות טובים לסוגיית הפטור החרדי מהגיוס. כולם מבינים שהמצב בלתי נסבל, אבל לאף אחד אין פתרון. אנחנו תקועים במצב שבו גיוס צעירים חרדים לצבא הוא חיוני, ועם זאת בלתי אפשרי; עם מהלך שכבר מזמן היה צריך לקרות, ועם זאת לא סביר שיקרה.

הגיע הזמן לגישה חדשה שתשחרר את הפקק: התוכנית ל"גיוס בין הזמנים". זו תוכנית שתאפשר לגברים חרדים להמשיך ללמוד תורה לצד שירות צבאי או לאומי במהלך חופשות הלימודים שלהם, שמצטברות לעשרה שבועות בשנה.

לפי התוכנית שלי, אף בחור חרדי או אברך כולל לא יחמיץ ולו יום אחד של לימודים בישיבה, בכל עת ובכל שעה. תלמידי הישיבות ישרתו רק בזמן שממילא הם אינם "לומדים עד צאת הנשמה" (או כפי שנהוג לומר אצל החרדים כשהם "ממיתים את עצמם באוהלה של תורה").

עבור הישראלי החילוני או הדתי המודרני, פתרון כזה לא יהיה ישים. אנשים בשוק העבודה אינם מקבלים מספיק ימי חופשה כדי להתפנות לעיסוק משמעותי נוסף. רוב המועסקים (אפילו הבכירים שבהם) רשאים לקחת, במקרה הטוב, שבועיים-שלושה בשנה כחופשה אישית. פרק זמן כזה אינו מספיק לשירות סדיר בצבא, ובקושי מספיק לשירות מילואים שנתי. (עצמאים לרוב אינם יכולים להרשות לעצמם לקחת אפילו שבוע חופשה!).

אבל כמעט כל ישיבה וכולל פועלים לפי אותו "לוח אקדמי", עם אותם עשרה שבועות של חופשה שנתית.

הלימודים מתחילים בחודש אלול (אוגוסט או ספטמבר) ונמשכים שישה שבועות, עד יום כיפור. זהו ה"זמן" ("סמסטר", בלשון הישיבה) הראשון. התלמידים והמורים יוצאים אז לחופשת סוכות, שנמשכת עד תחילת חודש חשוון. זמן החופשה הכולל המצטבר: שלושה שבועות.

סמסטר לימודי החורף בן חמשת החודשים מסתיים בסוף אדר, ואז הישיבות נסגרות למשך כל חודש ניסן (כולל חג הפסח). זמן החופשה: ארבעה שבועות נוספים. סמסטר הקיץ בן שלושת החודשים מסתיים לקראת תשעה באב, ואז התלמידים יוצאים לחופשה נוספת, שגם היא נמשכת שלושה שבועות.

סך כל החופשות במצטבר, לכל הלומדים הזוטרים והבכירים, בחורי הישיבות ומחנכי הישיבות בכל הדרגות והרמות: עשרה שבועות מדי שנה. החברה החרדית מכנה את תקופות החופשה "בין

הזמנים" (בין הסמסטרים).

במהלך תקופות החופשה האלה אפשר לראות נוער חרדי ומשפחות חרדיות מטיילים בארץ, מבקרים בפארקים, קונים בקניונים, ואפילו מטיילים מדי פעם לחו"ל [2] במקביל להכנות לחגים. וכן, הם לומדים תורה גם בחופשה, במסגרות לא-פורמליות.

אני סבור שלגברים חרדים המקבלים חופשה יש חובה לוותר לפחות על חלק מהזמן שבו הם נמצאים "מחוץ לאוהלה של תורה" כדי לקחת חלק בנטל הלאומי.

וכך זה יעבוד: במשך, נניח, חמישה מתוך עשרת שבועות החופשה שלהם מדי שנה, גברים חרדים יגויסו למסגרות מתונות ומגוננות מבחינה דתית [2] החל משירותי הצלה וצוותי חירום שפועלים בקהילות שלהם עצמם, ועד ליחידות תמיכה בסיסיות ומתקדמות, ואפילו חיל הרגלים.

הם ישרתו מבלי להחמיץ דקה של "סדר" או "זמן" רשמי, מבלי להחמיץ אף שיעור או מבחן, מבלי לשבש את לימודי התלמוד או את מסלולי ההסמכה לרבנות הארוכים, ומבלי לרוקן את הישיבות (שזה הדבר שממנו הרבנים חוששים יותר מכול). תלמידי ישיבות יוכלו להישאר בישיבות ובכוללים כמה שירצו [2] עשרים, שלושים או ארבעים שנה, או לכל החיים אם זה מה שהם מעדיפים (ויכולים להרשות לעצמם מבחינה כלכלית).

ייתכן שחלק מהגברים החרדים המשרתים ייאלצו לוותר על סדר פסח בבית, ואולי יהיה עליהם לבלות את יום כיפור בצבא, או בבית חולים צבאי בדחיפת כיסאות גלגלים, ולהשאיר את נשותיהם לשאת לבד בנטל ההכנות לחג [2] אבל זהו מחיר קטן לתשלום בתמורה לאחריות לאומית ולאחדות. מחיר שישראלים שאינם חרדים נושאים בו מזמן, לומדים לעשות זאת בחיך, ואפילו להפיק ממנו רגעים בעלי משמעות.

התוכנית תיקרא "גיוס בין הזמנים". גם לאחר שירות בן חמישה או שישה שבועות בשנה בצבא (לאורך שנים רבות), עדיין יישארו לגברים החרדים ארבעה עד חמישה שבועות נוספים של חופשה שנתית במוצע. כאמור, אלה הרבה יותר ימי חופשה ממה שמקבלים ישראלים לא-חרדים.

הערה: התוכנית שלי אינה מחייבת פוליטיקאים או רבנים חרדים לנטוש את העקרונות הגבוהים שלהם (בנוסח העקשני של המנהיגים החרדים: "אין למנוע ממי שרוצה ללמוד תורה לעשות זאת, ללא הגבלות וללא מכסות"). הפתרון שלי גם לא יצריך את המשטרה לגרור ולו צעיר חרדי אחד מהישיבה שלו או מביתו.

במקביל, הפתרון שאני מציע כאן לסוגיה הבעייתית לא ידרוש מישראלים חילונים לוותר על הערכים המוסריים או הפטריוטיים שלהם (כמו "איש אחד, קול אחד, חייל אחד" [2] ללא יוצאים מן הכלל). אף אחד לא יאלץ לסבול עוד את חוסר ההגינות של שליחת בנו או בתו לחזית, כשהוא שומע את הטענה שחרדים "ממיתים את עצמם באותה מידה באוהלה של תורה".

ואכן, הפתרון שלי לסוגיית הגיוס החרדי מאמץ את עקרונות הליבה המנוגדים מהמחנה החרדי ומהמחנה הלא-חרדי, ומצליח לרבע את המעגל. הוא מאפשר במקביל את האמונה שיש לתת לעולם לימוד התורה לפרוח ללא הגבלה במדינת ישראל, ואת האמונה שאין זה מוסרי שסקטור שלם של אזרחים ישראלים ישתחרר אוטומטית מהעול (או מהזכות!) של הגנת המדינה.

איני מקל ראש בחשיבות הרוחנית שהציבור החרדי מייחס ללימוד תורה מתמיד, כולל חשיבותה הרוחנית לביטחון המדינה. אבל אני טוען שאם באמת חשוב להם לקחת חלק מלא בנטל הביטחון הלאומי, ולא רק להסתתר מאחורי סיסמאות אידאולוגיות ישנות, אזי יש לגברים חרדים הזמן והיכולת גם לשרת בצבא, ומבלי לקצץ בלימוד התורה או לזנוח את אורח חייהם הייחודי.

במקביל, ישראל המתונה תוכל לסייע בהגברת ההשתתפות החרדית בצבא (ומתוך כך בכלל החברה הישראלית), אם תאמץ פתרונות פשרה מתוחכמים ולא מאיימים ברוח הצעה זו.

ובינתיים, עד ליישום התוכנית ל"גיוס בין הזמנים", מה דעתכם שבמהלך בין הזמנים גברים חרדים ייקחו את ספרי התלמוד שלהם וישבו ללמוד עם חיילי צה"ל בחזיתות עזה או לבנון?

התפרסם בערוץ 7, בתאריך 21.3.2024.